

Súčasný stav využívania interpretácie vizuálneho umenia v materských školách v okrese Brezno

Ivana Jančová
Materská škola B. Němcovej Brezno

Ivana Rochovská
Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku

Anotácia: Štúdia sa venuje problematike využívania interpretácie vizuálneho umenia v predprimárnom vzdelávaní. Uvádza výsledky skúmania zameraného na názory učiteliek materských škôl z okresu Brezno na opodstatnenosť zaradenia témy interpretácie vizuálneho umenia do Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách (2016), na ich skúsenosti z realizácie vizuálnej interpretácie diela vo vzdelávacom procese, ako aj ich záujem o knižné publikácie zamerané na danú tému. Výsledky skúmania preukázali, že učiteľky prevažne súhlasia so zaradením témy interpretácie vizuálneho umenia do Štátneho vzdelávacieho programu predprimárne vzdelávanie v materských školách (2016), avšak tému nezaraďujú do vzdelávania po jeho zavedení vo väčšej miere ako pred jeho zavedením, napriek tomu, že je zahrnutá vo výkonových štandardoch. Pri analýze výtvarných diel vo vzdelávacom procese učiteľky vyvážené uplatňujú verbálnu aj vizuálnu interpretáciu. Majú záujem o publikácie na danú tému, ktoré by podľa nich mali obsahovať najmä metodické usmernenia a praktické námety ako realizovať interpretáciu vizuálneho umenia v predprimárnom vzdelávaní.

Kľúčové slová: vizuálne umenie, interpretácia umeleckého diela, predprimárne vzdelávanie, materská škola.

The Current State of Using of Visual Art Interpretation in the District of Brezno (Slovakia). The study deals with the issue of using of visual art interpretation in pre-primary education. It presents the research results focused on the opinions of kindergarten teachers from the district of Brezno on the implementation of the topic into the National Educational Programme for Pre-primary Education in Kindergartens (2016), their experiences with visual interpretation of the artwork in the process of education, and their interest of books related to the topic. The research results show that teachers mainly agreed with the implementation of the topic into the National Educational Programme for Pre-primary Education in Kindergartens (2016). However, they did not implement the topic more intensely after the programme than before the programme, although it is prescribed by educational standards. Teachers also mentioned they used both verbal and visual interpretation when analysing the artwork. They also had an interest in publications related to the topic. They would like to have the publication with methodical guidelines and practical proposes how to realize the visual art interpretation in pre-primary education.

Keywords: *visual art, the interpretation of the artwork, pre-primary education, kindergarten.*

Úvod

V súvislosti s trendmi súčasného svetového, ale aj slovenského umenia (nielen vizuálneho, ale aj hudobného, literárneho, dramatického), ktoré využíva postupy interpretácie (apropriácie, citácie), je zaradenie problematiky interpretácie umeleckého diela do edukácie v predpriáornom vzdelávaní jednou z možností, ako sprístupniť jednotlivé druhy umenia deťom prostredníctvom vlastnej reakcie na umelecké dielo, a tým u nich podporovať najmä rozvoj tvorivého a kritického myslenia a vizuálnej gramotnosti. Výtvarnú výchovu detí predškolského veku je teda nutné orientovať nielen na rozvíjanie schopností kreslenia, maľovania alebo modelovania, ale aj spomínaných komplexnejších schopností.

Na úrovni predprimárneho vzdelávania je vizuálna gramotnosť charakterizovaná ako „...*schopnosť rozumieť vizuálnym vyjadrovacím prostriedkom, ktoré sú súčasťou súčasnej kultúry, prezentované všade navôkol*“, v rôznych médiách, napr. v knižnej ilustrácii, v obrázkoch v časopisoch, v reklamách architektúre, filmoch či dizajne (Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách, 2016, s. 16, 17). Nadobúdanie vizuálnej gramotnosti je proces, ktorý začína už v najútlejšom veku dieťaťa a môže byť efektívne realizovaný v rámci predprimárneho vzdelávania.

V procese nadobúdania vizuálnej gramotnosti dieťa prostredníctvom interpretácie umeleckých diel rozširuje svoje poznanie, objavuje nové vzťahy a súvislosti, je iniciované k tomu, aby vlastným myslením odhaľovalo odkazy ukryté v umení. Pri interpretácii vizuálneho umenia ide aj o ovplyvňovanie kvality postojov, hodnôt, emocionálnej stability, záujmov, aspirácií dieťaťa a podobne, pričom umenie v tomto procese zohráva nezastupiteľnú úlohu. Taktiež môžu byť efektívne rozvíjané koordinačné schopnosti, jemná motorika, pohybové predpoklady.

Od septembra 2016 sa realizuje v materských školách Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách (ďalej ŠVP, 2016). Jednou zo vzdelávacích oblastí je Umenie a kultúra, ktorá zahŕňa časť výtvarná výchova.

„Hlavným cieľom výtvarnej výchovy je dosiahnuť, aby deti prostredníctvom hravých výtvarných činností s materiálmi a nástrojmi pomocou jednoduchých výtvarných vyjadrovacích prostriedkov vyjadrovali svoje predstavy, rozvíjali si fantáziu a tvorivosť, získavali a rozvíjali si elementárne výtvarné schopnosti, zručnosti a návyky. Výtvarná výchova

oboznamuje dieťa s prostredím výtvarnej tvorby, predstavujúcej komplexný spôsob poznávania sveta, na ktorom sa v harmonickom vzťahu podieľajú všetky zložky osobnosti: senzibilita, racionalita, intelekt, intuícia, temperament, fantázia, vedomé i nevedomé duševné aktivity“ (ŠVP, 2016, s. 18).

Jednou zo šiestich podoblastí výtvarnej výchovy je Vnímanie umeleckých diel.

„V podoblasti Vnímanie umeleckých diel sa pre dieťa vytvára priestor na stretnutie s umeleckým dielom, utvárajú sa prvé základy vedomého emocionálne podloženého vzťahu k umeniu. Dieťa spoznáva rôzne druhy výtvarného umenia prostredníctvom aktívnych výtvarných činností a rozhovorov s učiteľkou a inými deťmi, reaguje výtvarnými prostriedkami na výtvarné dielo“ (ŠVP, 2016, s. 19).

Z uvedeného dôvodu sme realizovali skúmanie súčasného stavu využívania interpretácie vizuálneho umenia v predprimárnom vzdelávaní. Výskumným problémom sa pre nás stala otázka, do akej miery využívajú učitelia materských škôl tému interpretácie výtvarného umenia pred zavedením a po zavedení ŠVP (2016) do platnosti.

Využívanie interpretácie umeleckého diela vo vzdelávaní

Umenie a jeho uplatňovanie vo vzdelávaní môže veľmi pozitívne vplývať na rozvoj osobnosti učiacich sa jedincov, ako aj ich vzdelávacie výsledky. Viaceré výskumy preukázali, že umenie v rôznych podobách môže priniesť učiacim sa merateľné benefity.

Z výskumu D. H. Bowen a B. Kisida (2019) vyplynulo, že zaradovanie umenia do vzdelávania má pozitívny vplyv na život detí, pretože tieto deti skôr prejavujú súcit s ostatnými, majú lepšie vzdelávacie výsledky a pravdepodobne budú mať aj menej problémov s disciplínou. Táto štúdia porovnávala skupinu žiakov, ktorým bolo poskytnuté rozšírené a prehĺbené umelecké vzdelávanie so skupinou žiakov, ktorým takéto vzdelávanie poskytnuté nebolo. Taktiež v inom výskume bolo dokázané, že umelecké vzdelávacie aktivity priaznivo ovplyvňujú rozvoj sebavyjadrenia, tvorivosti a empatie (Dewey, 1919; Ruppert, 2006)

Výskumy zamerané priamo na benefity vizuálneho umenia pre deti či žiakov preukázali, že zaradovanie aktivít zameraných na vizuálne umenie, konkrétne zaradenie interpretácie umeleckých diel do vzdelávania, pozitívne ovplyvňuje rozvoj ich kritického myslenia (Bowen, Greene, Kisida, 2014).

Taktiež I. Tomas (2019) vo svojom výskume overila vplyv experimentálnych aktivít zameraných na súčasné vizuálne umenie na rozvoj detského potenciálu tvorivosti ako aj ich umeleckých zručností.

Mnohé výskumy teda potvrdili, že zaraďovanie aktivít zameraných na prácu s umeleckým dielom má na učiacich sa na rôznych stupňoch typoch škôl pozitívny vplyv. Možno teda usúdiť, že podobne bude umenie prinášať benefity deťom predškolského veku. Realizácia interpretačných aktivít v materskej škole si však vyžaduje, aby ju viedol učiteľ, ktorý je kompetentný jednak po pedagogickej stránke, ale rovnako po stránke umeleckej, výtvarnej. Možno si teda položiť otázku, či sa učitelia materských škôl cítia po tejto stránke kompetentní a do akej miery zaraďujú tému interpretácie vizuálneho umenia v rámci vzdelávacích aktivít v materskej škole.

Názory učiteľov materských škôl na využívanie interpretácie vizuálneho umenia vo vzdelávaní

Ciele a úlohy skúmania

Na základe štúdia literárnych zdrojov a vlastných empirických a praktických skúseností so vzdelávaním výtvarnej výchovy v predprimárnom vzdelávaní v podoblasti vnímanie umeleckých diel bolo hlavným cieľom tejto štúdie *zistiť súčasný stav vzdelávania detí v rámci výtvarnej výchovy prostredníctvom vnímania umenia a vizuálnych interpretácií umeleckých diel v predprimárnom vzdelávaní.*

Vychádzajúc z hlavného cieľa sme si stanovili čiastkové ciele:

1. Zistiť názory respondentov (učiteľov materských škôl) na opodstatnenosť zaradenia témy interpretácie vizuálneho umenia do ŠVP (2016).
2. Zistiť skúsenosti respondentov z realizácie vizuálnej interpretácie diela vo vzdelávacom procese.
3. Zistiť záujem respondentov o knižné publikácie zamerané na interpretáciu vizuálneho umenia v predprimárnom vzdelávaní.

Na základe stanovených cieľov práce boli stanovené nasledovné výskumné úlohy:

1. vypracovať výskumný nástroj (dotazník) pre učiteľov materských škôl;
2. administrovať dotazníky učiteľom materských škôl;
3. zozbierať údaje;
4. vyhodnotiť údaje a interpretovať výsledky;
5. zo zistených údajov formulovať závery a odporúčania pre pedagogickú prax.

Výskumné otázky

V súvislosti s plnením cieľov prieskumu sme si stanovili nasledovné výskumné otázky:

- VO1: Súhlasia respondenti (učitelia materských škôl) so zaradením témy interpretácie vizuálneho umenia do ŠVP (2016)?
- VO2: Je téma interpretácie vizuálneho umenia po zavedení ŠVP (2016) do platnosti uplatňovaná v materských školách viac ako pred jeho zavedením?
- VO3: Bude pri analýze umeleckých diel vo vzdelávacom procese vyvážené zastúpená verbálna aj vizuálna interpretácia?
- VO4: Prejavia učitelia materských škôl záujem o publikáciu zameranú na interpretáciu vizuálneho umenia?
- VO5: Prejavia učitelia materských škôl v rámci tejto publikácie záujem skôr o metodické usmernenia a praktické námety ako o ďalšie ponúknuté možnosti (teoretické informácie, iné)?

Vychádzajúc zo skúseností z terénu, ktoré máme z denného kontaktu s učiteľkami materských škôl v skúmanom okrese, sme formulovali hypotézy, ktoré sú uvedené a vyhodnotené ďalej v texte.

Metodika prieskumu

Za účelom naplnenia stanovených cieľov a získania potrebných údajov bol použitý dotazník vlastnej konštrukcie ako hlavná metóda hromadného získania čo najvyššieho počtu údajov od respondentov. Dotazník pozostával z desiatich položiek. Položky boli vo väčšine uzavreté s možnosťou výberu z troch odpovedí, niektoré mali možnosť doplnenia odpovedí. Dve položky boli otvorené, kde respondenti mohli voľne odpovedať, ktoré výtvarné diela, príp. od ktorých výtvarných autorov s deťmi interpretovali a stručný opis priebehu interpretácie.

Kvantitatívny prístup bol uplatnený pri spracovaní výsledkov pomocou štatistických metód. *Kvalitatívny prístup* bol uplatnený pri analýze a opise výsledkov prieskumu.

Charakteristika výberového súboru a organizácia prieskumu

Základný súbor tvorili pedagogickí zamestnanci materských škôl na Slovensku. Pre potreby nášho prieskumu sme (dostupným výberom) určili, že výberový súbor budú tvoriť pedagogickí zamestnanci – učiteľky, riaditeľky, aj zástupkyne (n) 27 materských škôl v okrese Brezno. Tento okres bol vybraný z dôvodu, že v ňom pôsobia autorky štúdie, a teda bola očakávaná najvyššia návratnosť vyplnených dotazníkov (z dôvodu možnosti ich osobného

administrovania respondentom). V prvej prieskumnej fáze realizovanej v mesiacoch február – marec 2017 sme dotazníky do jednotlivých materských škôl v okrese Brezno distribuovali službami Slovenskej pošty, formou osobného kontaktu a elektronickou poštou.

Celkom bolo rozposlaných 137 dotazníkov, nakoľko sme si vopred zistili, koľko učiteliek pracuje v jednotlivých materských školách. Návratnosť bola 62 % (85 dotazníkov). Potom sme ďalej s údajmi z dotazníka pracovali na ich vyhodnotení.

V druhej prieskumnej fáze v mesiacoch marec – apríl 2017 sme štatisticky spracovali výskumné údaje. Následne sme s uplatnením kvalitatívneho prístupu každú podoblasť charakterizovali a analyzovali.

V tretej záverečnej fáze prieskumu sme získané kvantitatívne a kvalitatívne údaje spracovali do zistení, ktorými sme zodpovedali na prieskumné otázky a testovali hypotézy. Na záver sme urobili zovšeobecnenia a v odporúčaní a prínosoch pre teóriu a prax sme zistenia smerovali k manažmentu a k učiteľkám materských škôl.

Výsledky a diskusia

Opodstatnenosť zaradenia témy interpretácie výtvarného umenia do ŠVP (2016)

Deti sa dokážu zastaviť a absorbovať výtvarné umenie rovnako ako dospelí, dokonca môžu byť k nemu ešte otvorenejšie a citlivejšie. Je najmä na učiteľoch materských škôl, či deti na tejto ceste umením dokážu v procese predprimárneho vzdelávania zaujať. V tabuľke 1 uvádzame odpovede respondentov na otázku, či vidia opodstatnenosť zaradenia témy interpretácie vizuálneho umenia do ŠVP (2016).

Tabuľka 1 Opodstatnenosť zaradenia témy interpretácie vizuálneho umenia do ŠVP (2016)

ODPOVEDE	n	%
ÁNO	38	45 %
NIE	37	43 %
NEVIEM	10	12 %

Téma interpretácie vizuálneho umenia v ŠVP (2016) má osobitné miesto. S týmto výrokom súhlasí 38 učiteliek (45%) a uvádzajú dôvody svojej odpovede:

- *oboznamovanie detí s rôznymi výtvarnými žánrami umožní zvyšovanie záujmu u detí o knihy a ilustrácie;*

- *pre dieťa je výtvarný prejav veľmi dôležitý;*
- *sprostredkovávanie umenia deťom a vizuálny spôsob v obrazoch sa mi javí ako ideálna forma kontaktu s výtvarným umením;*
- *od útleho veku by sa mali deti oboznamovať s umením a vnímať krásno;*
- *v dnešnej pretechnizovanej dobe vidím veľký význam oboznamovania detí predškolského veku s umením;*
- *spoznajú dejiny umenia, umelecké diela, rôznych umelcov a rôzne výtvarné techniky;*
- *tým že spoznajú umelecké diela, dokážu ich v budúcnosti samé interpretovať;*
- *už v predškolskom veku sa hrovou formou približuje krásno, estetickosť a prejavy emocionálnej sebarealizácie; rozvoj predstavivosti, sebvýjadrenia, slovnej zásoby, tvorivosti;*
- *oboznamovaním sa s výtvarným umením a sprístupnením obrazov deťom sa učia umeniu na elementárnej úrovni porozumieť, aby potom dokázali vysloviť svoje vlastné názory a rozvíjať si schopnosť vyjadrenia svojich pocitov z výtvarného umenia;*
- *primeranou formou sa zoznámia s výtvarným umením aj deti, ktoré takúto možnosť v živote mať nebudú, prejaví sa u nich túžba poznávať výtvarné diela;*
- *deti tak demonštrujú ako vnímajú umenie, obrazy;*
- *nie všetky deti majú možnosť, aby sa vo svojej rodine stretli a viedli ich k výtvarnému umeniu;*
- *pozitívne ovplyvňovanie vnútorného sveta dieťaťa, priblíženie rôznych druhov vizuálneho umenia, holistické rozvíjanie osobnosti dieťaťa, prežívanie radosti, nadšenia, rozvíjania schopnosti prijímať umelecké diela a podnet k tvorivým aktivitám; zaujímavé pre deti;*
- *zasievanie semienka lásky k výtvarnému umeniu;*
- *obohacuje poznanie detí, učia sa poznávať krásno, vyvoláva v deťoch potešenie a motivuje ich k činnostiam;*
- *nevidela som opodstatnenosť zaradenia spomínanej témy, až do možnosti bližšie sa s ňou oboznámiť a prakticky vyskúšať a realizovať aktivity na stretnutí s pani lektorkou Renátou Pondelíkovou na pedagogických dňoch počas jarých prázdnin;*
- *vnímanie umeleckých diel je jednou z najkrajších oblastí.*

Spoločným menovateľom uvedených zdôvodnení je dôležitosť umenia a estetiky v živote dieťaťa. Tieto názory respondentov sa do veľkej miery zhodujú s názorami odborníkov, podľa ktorých je podstatné oboznamovať deti už v predškolskom veku s vizuálnym umením, pričom vhodnou formou je práve zaraďovanie interpretačných aktivít (napr. Krupová, Krupová,

Akimjaková, 2009; Martincová-Garajová, Pondelíková, 2010; Pondelíková, 2009, 2015; Minns, 2016; Rochovská, 2016; Ruppert, 2006 a ďalší).

Približne rovnaký počet učiteliek 37 (43 %) uvádza, že téma interpretácie vizuálneho umenia v ŠVP (2016) nemá svoje miesto. Učiteľky svoju zápornú odpoveď odôvodnili a najčastejšie uvádzali tieto dôvody:

- *pre deti je to ťažká téma;*
- *je to veľmi skoro v predškolskom veku zaoberať sa touto témou a vnímať výtvarné dielo ako také;*
- *téma nie je vhodná pre deti predškolského veku z hľadiska náročnosti;*
- *deti nie sú schopné vnímať, interpretovať a hodnotiť umelecké diela, nebaví ich to, nerozumejú tomu;*
- *pre deti je interpretácia výtvarného umenia abstraktná téma;*
- *sú podstatnejšie veci a témy, ktorým sa treba v predškolskom vzdelávaní venovať napr. rozvíjanie grafomotorických zručností by malo mať výrazne dôležitejšiu úlohu v plánovaní cieľov výchovno-vzdelávacej činnosti;*
- *v mieste bydliska nie sú galérie, zameriavam sa na iné výtvarné aktivity, zaujímavejšie pre deti, kde môžu byť deti úspešné;*
- *deti netreba zaťažovať témami, ktorým nerozumejú ani dospelí.*

Podľa tejto skupiny učiteliek ide o náročnú tému (ktorá je evidentne náročná aj pre samotných respondentov). Možno sa domnievať, že zvýšenie vzdelania týchto učiteliek v oblasti vizuálneho umenia, ako aj absolvovanie vzdelávacích aktivít, kde by videli, ako možno s deťmi interpretovať umelecké diela na veku primeranej úrovni, by viedla aj k zmene ich názorov.

10 učiteliek (12 %) sa nevedelo vyjadriť k tejto položke. Predpokladáme, že ešte nikdy deťom umenie, ktoré má nekonečne veľa tvári (a malé deti sú schopné participovať na všetkých jeho druhoch) neprezentovali na vhodnej, elementárnej úrovni.

Na základe odpovedí na položku č. 1 sme overovali prvú hypotézu.

H1: Respondenti so zaradením témy interpretácie vizuálneho umenia do ŠVP (2016) viac súhlasia ako nesúhlasia.

Použitý bol Pearsonov Chí kvadrát test dobrej zhody. Výsledok: $\chi^2 = 17,823$, stupne voľnosti $df = 2$ a štatistická významnosť $p = 0,000$. Medzi odpoveďami respondentov existuje štatisticky významný rozdiel. Respondenti viac súhlasia so zaradením témy interpretácie vizuálneho umenia do ŠVP (206) ako nesúhlasia (a nevedia odpovedať). *Hypotéza sa prijíma.*

Využitie témy interpretácie vizuálneho umenia pred zavedením ŠVP (2016) do platnosti

V položke č. 2 sme sa pýtali učiteliek, či pred zavedením Štátneho vzdelávacieho programu pre materské školy (2016) do platnosti vo vzdelávacom procese využili tému interpretácie vizuálneho umenia.

Téma interpretácie vizuálneho umenia nie je novodobým fenoménom. Bola spomínaná a zaradená už v predchádzajúcich kurikulárnych dokumentoch a nabádala učiteľky k cieľnému sprostredkovávaniu vizuálneho umenia. Do roku 2008 bol kurikulárnym dokumentom Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách (1999). Štrukturálna podoba tohto kurikulárneho dokumentu materských škôl bola založená na kategórii zložiek výchovy a jednou z nich bola výtvarná výchova. Obsah výtvarnej výchovy bol rozpracovaný do dvoch základných okruhov a učebné a výchovné úlohy relatívne detailne navádzali učiteľky materských škôl pri ich pedagogickej práci. Druhý okruh zahŕňal oblasť výtvarného umenia, kde jeden z cieľov sa týkal interpretácie vizuálneho umenia *citlivo vnímať a pozorovať krásu umeleckých diel v okolí, čo znázorňujú a akými prostriedkami boli vytvorené a postupne ich hodnotiť a hľadať charakteristické znaky umelcovho výrazu*.

Nasledujúci štátny kurikulárny dokument pre materské školy – Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie (2008) rozvrhol vzdelávací obsah do úplne novo vymedzených vzdelávacích oblastí a tematických okruhov, v rámci ktorých podrobne definoval obsahové a výkonové štandardy vzdelávania. Výtvarná výchova bola súčasťou socio-emocionálnej oblasti a tematického okruhu Kultúra. Jeden z obsahových štandardov *Hodnotiace postoje k umeleckým dielam* usmerňoval učiteľky k využívaniu interpretácie vizuálneho umenia a výkonový štandard *Vnímať a pozorovať krásu umeleckých diel a postupne ich aj hodnotiť* plynule na obsahový štandard nadväzoval. Učiteľkám nechával dostatočne široký priestor, aby ho mohli variovať, rozširovať a vytvárať vlastné námety v súlade s potrebami, záujmami a schopnosťami detí.

V tabuľke 2 jasne vidieť, že táto téma, okruh, či obsahový a výkonový štandard (pedagogická terminológia doposiaľ platných kurikulárnych dokumentov) neboli učiteľkami v prieskumnom šetrení vo vzdelávacom procese zastúpené. Až 68 učiteliek (80 %) vyjadrilo nesúhlasné stanovisko. 16 učiteliek (19 %) interpretáciu vizuálneho umenia vo vzdelávacom procese využilo občas.

Tabuľka 2 Využitie témy interpretácie výtvarného umenia pred zavedením ŠVP (2016) do platnosti

ODPOVEDE	n	%
ÁNO ČASTO	1	1 %
ÁNO OBČAS	16	19 %
NIE	68	80 %

Jedna učiteľka (1 %) uviedla v tejto položke dve možnosti (áno občas, aj áno často), nakoľko tému interpretácie vizuálneho umenia do roku 2015 realizovala len občas a po roku 2015 ju realizuje vo vzdelávacom procese s deťmi predškolského veku intenzívne a často.

Využitie témy interpretácie vizuálneho umenia po zavedení ŠVP (2016) do platnosti v pilotnej fáze overovania alebo počas školského roka 2017

Prieskumným šetrením sme v položke č. 3 sme u respondentov zisťovali, či využili tému vnímania a interpretácie umeleckých diel po zavedení ŠVP (2016) do platnosti v pilotnej fáze overovania alebo počas školského roka 2016/2017. V tabuľke 3 jasne vidieť rozdiely oproti údajom z tabuľky 2.

Tabuľka 3 Využitie témy interpretácie vizuálneho umenia po zavedení ŠVP (2016) do platnosti v pilotnej fáze overovania alebo počas školského roka 2016/2017

ODPOVEDE	n	%
ÁNO ČASTO	3	4 %
ÁNO OBČAS	18	21 %
NIE	62	73 %
INÁ ODPOVEĎ	2	2 %

Väčšina učiteliek v počte 62 (73 %) vyslovila názor, že tému interpretácie umeleckých diel vo vzdelávacom procese vôbec nevyužilo. Predpokladáme, že v tejto podoblasti výtvarnej výchovy majú veľké rezervy, ktoré môžu vyplývať aj z neochoty inovovať vzdelávací proces či z nedostatočnej úrovne kompetencií v oblasti umenia a výtvarnej výchovy. Ako uvádzajú I. Rochovská a D. Krupová (2016), a tiež I. Krupová, D. Krupová a B. Akimjaková (2010), vizuálnu gramotnosť môže rozvíjať len vizuálne gramotný učiteľ. Vynára sa otázka ako podnietiť pedagógov k získaniu tejto kompetencie. Získaním zážitkov z umenia zažitých na vlastnej koži nielen v múzeách a galériách budú môcť pedagógovia poskytnúť podobné zážitky deťom. Tiež sa domnievame, že u učiteliek absentujú teoretické, didaktické a metodické poznatky z oblasti výtvarnej výchovy. Chceme podotknúť, že je veľmi dôležité naštudovanie si

danej problematiky, ktorá je podrobne metodicky rozpracovaná v metodickej príručke *Výtvarná výchova* (Minns, 2016). Tiež im môže pomôcť ako východiskový materiál obsahujúci adaptácie výkonových štandardov ŠVP.

23 učiteľiek (27 %) uviedlo kladnú odpoveď, z toho 18 učiteľiek (21 %) uvádza, že interpretáciu výtvarného umenia realizuje občas a len 3 učiteľky (4%) uviedli, že túto tému často využívajú vo vzdelávacom procese. U dvoch (2 %) učiteľiek sme zaznamenali inú odpoveď. Uviedli, že len jedenkrát zaradili spomínanú tému počas školského roka. Dôležité je, aby výkonové štandardy z podoblasti *Vnímanie umeleckých diel* sa v plánoch výchovno-vzdelávacej činnosti učiteľiek objavili aspoň jedenkrát počas školského roka 2016/2017.

Na základe odpovedí na položky č. 2 a 3 sme overovali druhú hypotézu.

H2: Téma interpretácie vizuálneho umenia je v materských školách viac uplatňovaná po zavedení ŠVP (2016) do platnosti ako pred jeho zavedením.

Použitý bol Fisherov exaktný test. Výsledok: štatistická významnosť $p = 0,385$. Medzi odpoveďami respondentov neexistuje štatisticky významný rozdiel. *Hypotéza sa zamieňa.* Z tabuliek 2 a 3 je zrejmé, že učiteľky prevažne tému interpretácie diel vizuálneho umenia vo vzdelávacom procese ani pred ani po zavedení ŠVP (2016) do platnosti nerealizovali a nerealizujú.

Na nasledujúce položky č. 4 – 8 ďalej odpovedalo len 23 učiteľiek (27 %), ktoré v odpovediach na položky č. 2 a 3 vyslovili kladnú odpoveď „áno často“, „áno občas“. Preto 62 učiteľiek (73 %) v dotazníkovom prieskume prešlo až na položku č. 9 a 10.

Interpretácia vizuálneho umenia vo vzdelávacom procese materskej školy

V otvorenej položke č. 4 respondenti odpovedali, ktoré výtvarné diela, prípadne od ktorých autorov s deťmi interpretovali. Učiteľky deťom priblížili diela známych i menej známych slovenských, českých i svetových umelcov, diela s ľudovou tematikou, s námetmi s ovocím a s ľudskou figúrou. Pri výbere diel brali do úvahy kritérium zrozumiteľnosti a primeranosti mentalite, veku a individuálnym špecifikám detí. Zo slovenských autorov to boli predovšetkým ilustrácie v detskej beletrii: *Ludovít Fulla – Varila myšička kašičku*, *Martin Benka – Búvaj že mi búvaj*, *Albín Brunovský – Úl' Núl*, *Vincent Hložník – ilustrácie v knihe Hansa Christiana Andersena*. Ďalej to boli diela: *Vladimír Kardoš – Madona s dieťaťom*, *Daniela Krajčová*, *Pavol Feňuš – Jeseň*, *Dominik Skutecký – jeho autoportrét*, *Podobizeň dcéry Karoly*, *Zámok z karát*, *Trh v Banskej Bystrici*, *Blažej Baláž – Print*, *Igor Kalný – Razítková kresba*, *Ágnes Buják – Jarná lúka*, *Štefan Roskoványi – Jeseň*. Z českých umelcov učiteľky interpretovali diela *Josefa Ladu – Ladovská zima*, *Jiřího Sopka – Pozdrav*. Štyrikrát sa objavila odpoveď *Slnéčnice od Vincenta van Gogha* a dvakrát *Rembrandt – Návrat mánotratného syna*. Ďalej učiteľky

interpretovali diela *Leonarda da Vinciho – Mona Lisa, Claude Moneta, Picassa – Traja muzikanti, Giuseppeho Arcimbolda - Vertumnus, Vasilija Kandinského, Paula Kleea – Hrad a slnko, Igora Korpacewského – Starý dom v Dušanovom údolí, Jacksona Pollocka, Andyho Warhola, Salvadora Dalího, Maximiliena Luceho, Andyho Goldsworthyho, Henriho Matisa, Vladimíra Sutejeva – Čo je to za vtáka?, Alexandra Calderta – stability, mobility, Diega Velásquesa – Infantka Margarita a kompozície Pieta Mondrianiho.*

Verbálna a vizuálna interpretácia vo vzdelávacom procese materskej školy, jej priebeh a záujem zo strany detí

V súvislosti s interpretáciou výtvarných diel nás v položke č. 5 zaujímalo, či sa učiteľky zameriavali na verbálnu alebo vizuálnu interpretáciu umeleckého diela, alebo obidve súčasne. Tabuľka č. 4 naznačuje, že 16 učiteliek (70 %) vo vzdelávacom procese využilo súčasne aj verbálnu aj vizuálnu interpretáciu. 5 učiteliek (22 %) sa zameralo na interpretačné tvorivé výtvarné aktivity a 2 učiteľky (8 %) uvádzajú, že interpretácia bola zameraná len na slovný opis - verbálnu interpretáciu.

Tabuľka 4 Verbálna a vizuálna interpretácia vo vzdelávacom procese materskej školy

ODPOVEDE	n	%
VERBÁLNA INTERPRETÁCIA	2	8 %
VIZUÁLNA INTERPRETÁCIA	5	22 %
VERBÁLNA A VIZUÁLNA INTERPRETÁCIA	16	70 %

Nie je možné presne stanoviť algoritmus interpretácie umeleckého diela v predprimárnom vzdelávaní (Rochovská, Krupová 2017). Pokiaľ chceme s deťmi v materskej škole využiť verbálnu interpretáciu vizuálneho umenia, dôležité je naštudovať si niektorý z modelov verbálnej interpretácie, napr. podľa autorov Š. Gera (2000), Š. Gera a S. Troppa (2002), R. Pondelíkovej a M. Martincovej-Garajovej (2010). Pri verbálnej interpretácii diela vizuálneho umenia treba poskytnúť deťom len základné informácie a zaujímavosti týkajúce sa autora a diela a skôr sa zamerať na obsahovú a formálnu analýzu. Väčší dôraz by mali učiteľky klásť na praktickú realizáciu interpretačných tvorivých aktivít s dôrazom na vzájomné obohacovanie, autenticitu a zážitok.

Na základe odpovedí respondentov na položku č. 5 sme overovali tretiu hypotézu:

H3: Respondenti pri analýze výtvarných diel vo vzdelávacom procese prevažne vyvážene uplatňujú aj verbálnu aj vizuálnu interpretáciu.

Použitý bol Pearsonov Chí kvadrát test dobrej zhody. Výsledok: $\chi^2 = 14,158$, stupne voľnosti $df = 2$ a štatistická významnosť $p = 0,001$. Medzi odpoveďami respondentov existuje štatisticky významný rozdiel. Respondenti pri analýze výtvarných diel vo vzdelávacom procese viac uplatňujú aj verbálnu aj vizuálnu interpretáciu než len samotnú verbálnu a samotnú vizuálnu interpretáciu. *Hypotéza sa prijíma.*

Položka č. 6 zisťovala, či téma interpretácie umeleckého diela bola zaujímavá pre deti. V uvedenej tabuľke 5 je vidieť, že až 19 učiteliek (83 %) uviedlo, že táto téma deti zaujala, 4 učiteľky (17 %) uvádzajú, že nie všetky deti to prijali s nadšením.

Tabuľka 5 Záujem detí o interpretáciu výtvarného umenia

ODPOVEDE	n	%
ÁNO	19	83 %
NIE	4	17 %
INÁ ODPOVEĎ	-	-

V otvorenej položke č. 7 s voľným vyjadrením niektoré učiteľky stručne opísali priebeh interpretácie vybraných diel a uvádzame ich v plnom znení.

Učiteľka 1 (Modriany – Kompozície, Arcimboldo – Vertumnus, Alexander Calter – stability, mobily, Pavol Feňuš – Jeseň, Vladimír Sutejev – Čo je to za vtáka?, Štefan Roskovanyi, Ágnes Buják – Jarná lúka): „*Deti popíšu pripravený materiál; Navrhnú jeho využitie; Spýtame sa na ich poznatky o soche, umení; Ukážeme deťom rôzne ukážky (sochy, diela); Predstavíme deťom autora, životopis, jeho diela; Opis jeho práce a diel, vymyslia názov pre jeho diela; Zadáme deťom úlohu; Spravíme výstavku, každý sa vyjadrí k svojej práci, práci kamaráta.*“

Učiteľka 2 (Rembrandt – Návrat márnotrátneho syna): „*Rozprávali sme sa o obraze, stručne som im priblížila príbeh o stratenom synovi a potom sme si vyskúšali s použitím zopár dostupných látok vystihnúť pózy podľa obrazu.*“

Učiteľka 3 (Martin Benka – Búvaj že mi búvaj): „*Deti rozprávali o vnímanom obraze, vypočuli si aj uspávanku k obrazu a následne sa pokúsili o výtvarné vyjadrenie diela.*“

Učiteľka 4 (Paul Klee – Hrad a slnko): „*Zhodnotili dielo verbálne vlastným názorom, podľa predlohy obrazu skladali geometrické tvary trojuholníky do novotvaru, podoby obrazu.*“

Učiteľka 5 (ilustrácie v knihách od rôznych ilustrátorov): „*Dialóg s deťmi, rozhovor o kolorite použitých farieb, o výraze postáv a o prírode zobrazenej na ilustrácii.*“

Učiteľka 6 (ilustrácie v detskej beletrii): „*S deťmi vediem rozhovor na danú tému, dieťa si všima podstatné prvky a opisuje ich.*“

Učiteľka 7 (Albín Brunovský – Úľ Núl): „*Čítanie básne z knihy Lubomíra Feldeka Zelená kniha rozprávok, ukážka ilustrácie obrazu v knihe, rozprávanie pocitov detí z obrazu, farby, ilustrácia roja včiel, výtvarné stvárnenie deťmi, hra s farbami, zvyrazňovanie detilov tušom, sebahodnotenie.*“

Učiteľka 8 (Vincent van Gogh - Slnčnice): „*Motivácia – prenesenie do doby, kedy žil umelec; Opis diela – tvary, farby, línie; Reflexia o diele; Aktivita – zhotovenie vlastného diela; Vyhodnotenie.*“

Učiteľka 9 (Vincent van Gogh - Slnčnice): „*Rozhovor o obraze; Aranžovanie kvetín vo váze; interpretácia výtvarného diela rôznymi technikami.*“

Učiteľka 10 (Vincent van Gogh - Slnčnice): „*Motivácia – knihy internet – kto ešte namaloval slnečnice – iné diela – aké pocity vyvoláva obraz – označovanie smajlíkmi – vlastná interpretácia- kresba vybratie výtvarnej techniky a vlastné spracovanie.*“

Učiteľka 11 (námety obrazov s ovocím): „*S deťmi sme sa porozprávali o obraze, o ich pocitoch, vysvetlili sme si úlohu, pustila som im primeranú hudbu a deti mali možnosť obraz namalovať, pokúsiť sa ho vyjadriť svojimi pocitmi a farbami .*“

Učiteľka 12 (ilustrácie Vincenta Hložníka): „*Opisovali obrázok Dievčatko so zápalkami, rozprávali sa o pocitoch z ilustrácie.*“

Učiteľka 13 (ilustrácie Ľudovít Fullu – Varila myšička kašičku): „*V krátkosti sme si predstavili autora. Deti opisovali jednotlivé obrazy verbálne, vymýšľali mu vlastný názov. Stvárnili obrázky dramaticky, čo sme zaznamenávali fotografovaním a následným porovnávaním.*“

Učiteľka 14 (ilustrácie v detskej beletrii): „*V skupinkách si obrázky, ilustrácie prezreli, nasledoval opis obrázka deťmi, doplnenie príbehu za pomoci učiteľky. Krátky rozbor aj s hľadaním rukopisu autora.*“

Učiteľka 15 (Diego Velásques – Infantka Margarita): „*Rozprávali sme sa s deťmi o živote ľudí v minulosti o ich sociálnej nerovnosti, o chudobe a biede, ale aj o veľkom bohatstve a majetku. Bohatí bývali na zámkoch. Deti zväčša poznali Bojnice, ale my sme im ukázali aj iné zámky (Spišský hrad, Strečno, Trenčiansky). Rozprávali sme sa aj o oblečení ľudí na týchto zámkoch a tu sme nadviazali aj na poznanie obrazu, ktorý v materskej škole máme.*“

Učiteľka 16 vo svojej voľnej odpovedi len stručne zverejnila odkaz na publikáciu *Umelci v materskej škole* (Rochovská, Krupová, 2016), na ktorej sa podieľala spoluautorsky. V publikácii prezentuje podrobné verbálne i vizuálne interpretácie rôznych umeleckých diel slovenských i svetových umelcov, ktoré

realizovala vo vzdelávacom procese materskej školy, v ktorej pôsobí ako vedúca zamestnankyňa.

Väčšina učiteliek teda do interpretačných aktivít zaradila rozhovor o umeleckom diele a jeho výtvarné stvárnenie. Menej učiteliek spomínalo priblížene života autora a doby, v ktorej žil, či spoločné zhodnotenie vytvorených diel, prípadne reflexiu celej aktivity.

Čerpanie námetov na interpretáciu výtvarného umenia

V položke č. 9 sme sa učiteliek, ktoré realizujú interpretáciu výtvarného umenia v predprimárnom vzdelávaní, pýtali, odkiaľ čerpajú námety. V tabuľke 6 sme uviedli rôzne varianty odpovedí učiteliek.

Tabuľka 6 Čerpanie námetov na interpretáciu výtvarného umenia

ODPOVEDE	n	%
LITERATÚRA	6	27 %
INTERNET	3	14 %
VLASTNÉ NÁPADY	3	14 %
LITERATÚRA + INTERNET	2	9 %
INTERNET + VLASTNÉ NÁPADY	2	9 %
LITERATÚRA + VLASTNÉ NÁPADY	2	9 %
LITERATÚRA + INTERNET + VLASTNÉ NÁPADY	3	14 %
INÁ ODPOVEĎ	1	4 %

Najviac učiteliek v počte 6 (26 %) uviedlo, že čerpalo námety len z literatúry, 3 učiteľky (13 %) len z internetu a rovnaký počet učiteliek (13 %) využilo vo svojej práci v rámci interpretačných výtvarných aktivít len vlastné nápady. 6 učiteliek (26 %) uviedlo dve odpovede: z nich 3 (13 %) využili literatúru aj internet, dve (9 %) využili literatúru a vlastné nápady a jedna učiteľka (4 %) využila internet a vlastné nápady pri vizuálnej a verbálnej interpretácii. Všetky tri možnosti označili 3 učiteľky (13 %). Objavili sa aj 2 iné odpovede, kde učiteľky inšpirovali k téme interpretácie výtvarného umenia tieto skutočnosti – seminár s pani PaedDr. Renátou Pondelíkovou, PhD., ktorého sa učiteľka

zúčastnila v rámci Pedagogických dní a aktívna účasť na workshope, kde bola priamo autorkou predstavená publikácia *Umelci v materskej škole* (Rochovská, Krupová, 2016). Druhú učiteľku inšpiroval obraz, ktorý je majetkom školy.

Záujem o publikáciu zameranú na interpretáciu vizuálneho umenia a jej obsah

V položkách č. 9 a 10 sme zisťovali, či by učiteľky privítali na našom knižnom trhu publikáciu zameranú na tému interpretácie vizuálneho umenia, a čo by mala publikácia podľa nich obsahovať. K týmto dvom záverečným položkám dotazníkového prieskumu sa už vyjadrovali všetky učiteľky (85). V tabuľke 7 uvádzame odpovede na položku č. 9. Zistili sme, že 70 učiteliek (82 %) prejavilo záujem o publikáciu zameranú na oblasť interpretácie vizuálneho umenia a 15 učiteliek (18 %) neprejavilo záujem o takúto odbornú publikáciu.

Tabuľka 7 Záujem učiteliek o publikáciu zameranú na interpretáciu vizuálneho umenia

ODPOVEDE	n	%
ÁNO	70	82 %
NIE	15	18 %
INÁ ODPOVEĎ	-	-

Na základe odpovedí respondentov na položku č. 9 sme overovali štvrtú hypotézu.

H4: Učitelia materských škôl viac prejavia záujem o publikáciu zameranú na interpretáciu vizuálneho umenia ako neprejavia.

Použitý bol Pearsonov Chí kvadrát test dobrej zhody. Výsledok: $\chi^2 = 35,588$, stupne voľnosti $df = 1$ a štatistická významnosť $p = 0,000$. Medzi odpoveďami učiteľov materských škôl existuje štatisticky významný rozdiel. Učitelia materských škôl viac prejavujú záujem o publikáciu zameranú na interpretáciu vizuálneho umenia ako neprejavujú. *Hypotéza sa prijíma.*

V položke č. 10 sme u učiteliek zisťovali, čo by mala publikácia zameraná na interpretáciu vizuálneho umenia obsahovať. V tabuľke 8 prehľadne uvádzame výsledky zistení. Nakoľko 15 učiteliek (18 %) v predchádzajúcej položke č. 9 neprejavilo záujem o publikáciu, nevyjadrili sa v položke č. 10 k jej obsahovej stránke.

Tabuľka 8 Obsah publikácie zameranej na interpretáciu vizuálneho umenia

ODPOVEDE	n	%
TEORETICKÉ INFORMÁCIE	2	3 %
METODICKÉ USMERNENIA	3	4 %
PRAKTICKÉ NÁMETY	12	17 %
TEORETICKÉ INFORMÁCIE+ METODICKÉ USMERNENIA	2	3 %
METODICKÉ USMERNENIA+ PRAKTICKÉ NÁMETY	35	50 %
TEORETICKÉ INFORMÁCIE+ METODICKÉ USMERNENIA+ PRAKTICKÉ NÁMETY	16	23 %

Z ponúkaných štyroch možností: a) teoretické informácie o téme interpretácie vizuálneho umenia; b) metodické usmernenia ako realizovať tému interpretácie vizuálneho umenia; c) praktické námety ako realizovať tému interpretácie vizuálneho umenia v predprimárnom vzdelávaní; d) iná odpoveď, mohli učiteľky zaznačiť jednu alebo aj viac odpovedí. Jednu z ponúkaných odpovedí označilo 17 učiteliek (24 %). Dve učiteľky (3 %) uviedli, že by publikácia zameraná na interpretáciu výtvarného umenia mala obsahovať teoretické informácie, tri učiteľky (4 %) uviedli, že by uvítali metodické usmernenia ako realizovať tému interpretácie vizuálneho umenia v predprimárnom vzdelávaní a pre 12 učiteliek (17 %) by boli prínosom konkrétne námety ako realizovať spomínanú tému. Dve z ponúknutých možností označilo 37 učiteliek (53 %). Odpovede týkajúce sa teoretických a metodických usmernení ako realizovať tému interpretácie vizuálneho umenia v predprimárnom vzdelávaní uviedli 2 učiteľky (3 %). Polovica opýtaných učiteliek zvolila odpovede týkajúce sa praktickej roviny realizácie témy interpretácie vizuálneho umenia. Uvádzajú, že by publikácia mala obsahovať nielen metodické usmernenia, ale aj konkrétne námety a inšpirácie ako netradične, kreatívne a atraktívne realizovať výučbu výtvarnej výchovy. Všetky tri možnosti uviedla takmer štvrtina učiteliek (23 %).

Na základe odpovedí učiteliek možno zhrnúť, že časť publikácie by mala vymedzovať priestor všeobecným teoretickým východiskám problematiky. Gros publikácie by mal byť venovaný konkrétnym postupom

a námetom ako priblížiť umenie deťom, aby umelecké dielo bolo cieľom ďalších nových realizovaných aktivít, ktorými môžu kreatívni učitelia zintenzívniť emocionálny rozvoj dieťaťa, optimálne vplývať na jeho psychiku, vedomosti, výtvarné zručnosti a docieľiť zaujímavý, efektívny a príťažlivý proces výtvarnej výchovy. Inú odpoveď žiadna z opýtaných učiteliek neuviedla.

Teoretické informácie môžu učiteľky nájsť v odbornej literatúre Dejiny umenia i na internetových stránkach. Stručne je interpretácia výtvarného diela (verbálna aj vizuálna) opísaná v knihe *Hráme sa a tvoríme* (Krupová Rochovská, 2016) podrobne v publikácii *Umelci v materskej škole* (Rochovská, Krupová, 2016) a v publikácii *Využívanie interpretácie vizuálneho umenia v predprimárnom vzdelávaní* (Krupová, Krupová, Akimjaková, 2010). Metodické usmernenia ako by mali učiteľky realizovať interpretáciu výtvarného umenia v predprimárnom vzdelávaní sú podrobne rozpracované aj v Metodической príručke *Výtvarná výchova* (Minns, 2016). V súčasnosti autorky publikácie *Umelci v materskej škole* pracujú na druhom pokračovaní publikácie s názvom *Umelci v materskej škole – výtvarná výchova (aj) pre nevýtvarníkov* (2019). Publikácia bude zameraná na interpretáciu diel moderného umenia a ponúka konkrétne ukážky interpretácie (verbálnej aj vizuálnej) umeleckých diel rôznych umeleckých smerov s využitím rozmanitých techník – geometrickej abstrakcie od Vasilija Kandinského, abstraktného expresionizmu (akčnej maľby) od Jacksona Pollocka, land artu od Andyho Goldsworthyho, surrealizmu od Salvadora Dalího, Joana Mira a jeho interpretácie od Volkera Kuhna, pointilizmu od Maximiliana Luceho, fauvizmu od Henriho Matissa, Andrého Deraina a pop artu od Andyho Warhola. Na základe odpovedí respondentov na položku č. 10 sme formulovali piatu hypotézu:

H5: Učitelia materských škôl v rámci tejto publikácie prejavia záujem skôr o metodické usmernenia a praktické námety ako o ostatné ponúknuté možnosti. Použitý bol Pearsonov Chí kvadrát test dobrej zhody. Výsledok: $\chi^2 = 70,714$, stupne voľnosti $df = 5$ a statistická významnosť $p = 0,000$. Medzi odpoveďami učiteľov materských škôl existuje štatisticky významný rozdiel. Učitelia materských škôl v rámci tejto publikácie prejavujú skôr záujem o metodické usmernenia a námety ako o ostatné ponúknuté možnosti (teoretické informácie, iné). *Hypotéza sa prijíma.*

Záver a odporúčania pre pedagogickú prax

Téma interpretácie vizuálneho umenia nie je novodobým fenoménom. Bola spomínaná a zaradená už v predchádzajúcich kurikulárnych dokumentoch Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách, Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie a nabádala učiteľky k cieľnému

sprostredkovaníu vizuálneho umenia. Prieskumným šetrením sme zistili, že v podoblasti výtvarnej výchovy Vnímanie umeleckých diel, zaradenej v aktuálnom ŠVP (2016), majú učiteľky značné rezervy. Absentujú u nich metodické usmernenia, ktoré by bolo vhodné v rámci zavedenia nového kurikulárneho dokumentu do platnosti naštudovať v Metodickej príručke Výtvarná výchova. Takéto nepriaznivé výsledky nám naskoľujú otázku, ako docieľiť, aby učitelia materských škôl pochopili opodstatnenosť zaradenia témy Vnímanie umeleckých diel už v rámci predprimárneho vzdelávania.

Interpretácia výtvarného diela má svoju charakteristiku, ciele, prostriedky a postupy, ktoré je potrebné rešpektovať pri jej plánovaní, realizovaní a vyhodnocovaní. Rovnako ako dospelí ľudia aj deti sa dokážu zastaviť a absorbovať umenie a dokonca môžu byť k nemu ešte otvorenejšie a citlivejšie. Stretávanie sa s výtvarným umením už predškolskom veku prináša benefity akými sú, napr. zvyšovanie sebavedomia, vzbudenie väčšieho záujmu o tvorbu, či obohatenie sa vedomosťami o umení.

Deti, ktoré majú možnosť stretávať sa s umením, poznávať ho a byť aj zainteresované na akomkoľvek procese tvorby, nadobúdajú nielen umelecké vzdelanie a možnosť lepšie porozumieť umeniu. Zároveň získavajú možnosť zlepšiť si slovnú zásobu, nadobúdajú zručnosti potrebné pre školskú pripravenosť, sú podporované v oblastiach kreativity, predstavivosti, zmyslovej vnímavosti, jemnej motoriky, ale zároveň si obohacujú emocionálny rozvoj.

Z výsledkov prieskumu sme odvodili prínosy a odporúčania pre pedagogickú prax:

- zvýšiť povedomie učiteľov materských škôl o opodstatnenosti témy interpretácie vizuálneho umenia už v predprimárnom vzdelávaní,
- zvýšiť kompetencie učiteľov materských škôl v oblasti umenia (najmä poznanie rôznych umeleckých smerov a techník, rozšírenie a prehĺbenie vedomostí z teórie a dejín umenia),
- tým predpokladáme aj zvýšenie záujmu učiteľov materských škôl o zaradenie umenia (či už ako recipient alebo tvorca) do svojho života a do činnosti detí v materskej škole,
- ponúknuť učiteľom materských škôl metodické usmernenia a praktické námety, ako s deťmi v materskej škole realizovať interpretačné aktivity.

Mnohé z týchto odporúčaní sa stali zámermi projektu KEGA č. 004KU-4/2019 s názvom „Umelci v materskej škole – interpretácia umeleckého diela v predprimárnom vzdelávaní“, ktorý je riešený na pôde dvoch univerzít a ďalších spolupracujúcich pracovísk (materských škôl, odbore školstva na mestskom úrade a osvetovom stredisku) v rokoch 2019 až 2021.

Prostredníctvom zistených výsledkov prieskumu by sme chceli uviesť jedno dôležité zistenie. „*Umenie je ako slnko, ktoré sa tiež nikomu nevtiera. Keď*

zatiehneme závesy a zavrieme okenice, tak nám slnko do bytu nelezie, lenže je to naša chyba, že chceme žiť potme" (Jan Verich). Preto nezabudnime už deťom v predškolskom veku odtiahnuť závesy a otvoriť im okenice, aby nežili potme – bez výtvarného umenia.

Podakovanie: Príspevok vychádza ako súčasť projektu KEGA č. 004KU-4/2019 Umelci v materskej škole – interpretácia umeleckého diela v predprimárnom vzdelávaní.

LITERATÚRA:

- BOWEN, D. H., GREENE, J. P., KISIDA, B. 2014. Learning to Think Critically: A Visual Art Experiment. *Educational Researcher*, Vol 43, Issue 1. Dostupné na: <https://journals.sagepub.com/stoken/rbtfl/pdCulZk2Lufj./full>
- BOWEN, D. H., KISIDA, B. 2019. *Investgating Casual Effects of Arts Education Experiences: Experimental Evidence from Houston's Art Access Initiative*. Rice University's Kinder Institute for Urban Research, Volume 7, Issue 4. Dostupné na: https://kinder.rice.edu/sites/g/files/bxs1676/f/documents/Investigating%20Causal%20Effects%20of%20Arts%20Education%20Experiences%20Final_0.pdf
- DEWEY, J. 1919. Imagination and Expression. *Teachers College Bulletin*, Volume 10, Issue 10, pp. 7 – 15.
- GERO, Š. 2002. *Verbálna interpretácia výtvarného diela*. Banská Bystrica : Metodické centrum. ISBN 80-8041-410-6.
- GERO, Š., TROPP, S. 2000. *Interpretácia výtvarného diela*. Banská Bystrica, Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela. ISBN 80-8055-426-9.
- KRUPOVÁ, D., ROCHOVSKÁ, I. 2016. *Hráme sa a tvoríme. Aktivity pre deti v materskej škole s využívaním produktívnych metód*. Bratislava : Pro Solutions. ISBN 978-80-8139-076-0.
- KRUPOVÁ, I., KRUPOVÁ, D., AKIMJAKOVÁ, B. 2009. Interpretácia výtvarného umeleckého diela ako prostriedok rozvoja osobnosti dieťaťa a predškolského veku. In Krupová, I., Akimjaková, B. (eds.) *Dimenzie a perspektívy rozvoja osobnosti jednotlivca v súčasnej škole II*. [CD-ROM]. Ružomberok : Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity. ISBN 978-80-8084-491-2, s. 418 – 423.
- KRUPOVÁ, I., KRUPOVÁ, D., AKIMJAKOVÁ, B. 2010. *Využívanie interpretácie vizuálneho umenia v predprimárnom vzdelávaní*. Ružomberok : Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity. ISBN 978-80-8084-534-6.
- MARTINCOVÁ-GARAJOVÁ, M., PONDELÍKOVÁ, R. 2010. *Škola v galérii & galéria v škole*. Banská Bystrica : Slovenská galéria. ISBN 978-80-88681-61-8.
- MINNS, A. 2016. *Výtvarná výchova – Metodická príručka k vzdelávacej oblasti Umenie a kultúra inovovaného Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách*. Bratislava : Štátny pedagogický ústav. ISBN 978-80-8118-181-8. Dostupné na: http://www.statpedu.sk/files/sk/svp/zavazdanie-isvp-ms-zs-gym/materska-skola/vytvarna_vychova.pdf

- PONDELÍKOVÁ, R. 2009. Význam interpretácia umeleckého diela v edukačných procesoch výtvarnej výchovy. In *Pedagogické rozhľady*, 3/2009.
- PONDELÍKOVÁ, R. 2015. *Metódy a formy interpretácie výtvarného diela a ich využitie v procese výtvarnej edukácie*. Bratislava : Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 978-80-565-0641-7.
- Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách*. Bratislava : Ministerstvo školstva Slovenskej republiky, 1999. ISBN 80- 967721-1-2.
- ROCHOVSKÁ, I. 2016. Visual Art in Nursery Schools. *Multidisciplinary Journal of School Education*. ISSN 2543-7585, Nr. 2 (2016), pp. 69 – 87. Dostupné na: <https://czasopisma.ignatianum.edu.pl/index.php/jpe/issue/view/55/showToc>
- ROCHOVSKÁ, I., KRUPOVÁ, D. 2016. *Umeľci v mateřské škole. Aktivita zaměřená na interpretaci výtvarního umění*. Praha : Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1120-4.
- ROCHOVSKÁ, I., KRUPOVÁ, D. 2017. *Visual art in nursery school. Activities for children with a focus on the interpretation of visual art*. Saarbrücken : LAP Lambert Academic Publishing. ISBN 978-620-2-07724-8.
- ROCHOVSKÁ, I., KRUPOVÁ, D. 2019. *Umelci v materskej škole 2. Výtvarná výchova (aj) pre nevýtvarníkov*. Ružomberok : VERBUM – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku.
- RUPPERT, S. S. 2006. *Critical Evidence: How the arts benefit student achievement*. Washington DC : National Assembly of State Arts Agencies.
- Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie*. Bratislava : Štátny pedagogický ústav, 2008.
- Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách*. Bratislava: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, 2016.
- TOMAS, I. 2019. Searching for Agreement. On the Difficulty in Assessing Artworks – Own Research Report. *The New Educational Review*, Volume 55, Issue 1, pp. 121 – 131.

Ivana Jančová pôsobí ako učiteľka materskej školy. Venuje sa téme interpretácie vizuálneho umenia v teoretickej aj praktickej rovine. Je riešiteľkou národného projektu zameraného na tému interpretácie umeleckého diela v predprimárnom vzdelávaní. Je členkou organizačného tímu Detského Chalupkovho Brezna vo výtvarnej oblasti

Ivana Rochovská pôsobí ako docentka na Pedagogickej fakulte Katolíckej univerzity v Ružomberku na Katedre predškolskej a elementárnej pedagogiky sociálne znevýhodnených skupín. Vedeckým a odborným záujmom autorky je téma interpretácie vizuálneho umenia, a tiež téma bádateľských aktivít v predprimárnom a primárnom vzdelávaní.

PaedDr. Ivana Jančová
Materská škola
Boženy Němcovej 17
977 01 Brezno
email: ijancova@azet.sk

doc. PaedDr. Ivana Rochovská, PhD.
Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku
Inštitút Juraja Páleša v Levoči
Bottova 15
054 01 Levoča
email: ikrupova@gmail.com